

Verslag Deelsessie 'De Groene Legenda'

Jaar van de Ruimte, 15-1-2015

Achtergrond

Na vijftig jaar van zorg voor het landschap op rijksniveau is er nu - na de decentralisering van het ruimtelijk beleid - niet veel meer van dat landschapsbeleid op nationaal niveau terug te vinden. Maar de transformatie van het Nederlandse cultuurlandschap duurt voort, soms als gevolg van grote programma's zoals energietransitie en deltaprogramma, soms door allerlei aanpassingen van de agrarische condities zoals de vergroening van het GLB en het afschaffen van de melkquota. De provincies bezinnen zich ook op hun publieke verantwoordelijkheid voor landschappelijke kwaliteit en vullen dat momenteel verschillend in. Door de versnipperde aanpak en de sterke neiging het primaat bij burgers en maatschappelijke organisaties te leggen raakt het cultuurlandschap onderhevig aan fragmentatie en talloze compromissen. Het landschap verliest snel zijn betekenis als ruimtelijk integratiekader dat zijn eigen kwalitatieve benadering vraagt.

Reden genoeg om een zoektocht te starten naar de relevantie en inhoud van een groene legenda als input voor de ontwikkeling van de nieuwe nationale Omgevingsvisie.

- Voorzitter: Rob Janmaat, Landwerk
- Boegbeeld: Eric Luiten, Rijksadviseur voor Landschap en Water (CRA)
- Samenvatters: Stephan Hermens, Kim Klaassen Bos

Aan de hand van verschillende onderwerpen zijn door Eric Luiten 4 stellingen opgesteld, geformuleerd in de 'ik'-vorm. De reacties hierop vanuit het publiek zijn in dit verslag ook beschreven.

De kwaliteit van de groene ruimte

Waar staan we nu op het gebied van landschap? Er is een kantelpunt op bestuurlijk, maatschappelijk en inhoudelijk niveau. Wat is er overgebleven van het landschap, de groene ruimte, na alle stedelijke bouw?

In de 20^e eeuw heeft er wederopbouw van stad en landbouw plaatsgevonden. In het VINEX-programma werden de grote rode opgaven geflankeerd door een groene contramal. Er was een agrarische en landschappelijke revolutie die op Rijksniveau werd bepaald: Landinrichting en landschapsbouw.

Het bleek daarbij een lastige opgave om goed en consistent beleid voor het landschap te ontwikkelen. Dat is verklaarbaar door de verschillende abstractie- en beschouwingsniveaus waarmee naar landschap kan worden gekeken. Landschap is zowel een systeem, als een samenstel van structuren en patronen als een plaatje.

Stelling 1:

Ik vind dat de kwaliteit van de groene ruimte in balans is gebleven met de enorme economische en demografische groei in de 20e eeuw.

Discussie:

Men vindt dat dit niet geldt voor de ondergrond en het watersysteem. En ook niet voor de ecologische kwaliteit. Ook is het landschap verschaald door het verdwijnen van houtwallen en singels. Tegelijk is de kwaliteit van Nederland als Metropool nog heel goed in vergelijking met andere zwaar verstedelijkte regio's. Het landschap is een economisch belang geworden.

→ Stemming: Eens: 8; Oneens: 8

Ontwikkelingen

Er zijn een aantal grote ontwikkelingen gaande die het landschap ingrijpend zullen veranderen. De wateropgave wordt de komende jaren heel concreet zichtbaar als de maatregelen uit het deltaprogramma worden uitgerold. De energietransitie zal zich op vele manieren manifesteren met nieuwe teelten, windmolenparken en zonneakkers. Het nieuwe GLB leidt zeker in akkerbouwgebieden tot vergroening. En zeker nu het melkquotum wordt afgeschaft zullen we schaalvergroting in de landbouw verder door zien gaan. Met een nog grotere leegstand op het platteland als gevolg.

Stelling 2:

Ik vind dat de ontwikkelingen die zich nu voordoen in de groene ruimte het cultuurlandschap geweld aan doen.

Discussie:

Het cultuurlandschap zoals we dat kennen is de weerslag van oude ontwikkelingen. Een kenmerk van het cultuurlandschap is dat het altijd in ontwikkeling is geweest. Nieuwe ontwikkelingen hebben hun eigen uitingsvorm en staan daarmee op gespannen voet met het oude landschap. Maar die nieuwe landschappen, bijvoorbeeld door de energieopgave, brengen ook kansen met zich mee. Een goede strategie is behoud door ontwikkeling met inzet van ontwerpers. De kunst is om nieuwe vormen van beleving te creëren. Herkenbare en leesbare landschappen met oude en nieuwe kwaliteiten.

→ Stemming: Eens: 5; Oneens: 7

Bezorgdheid

Landschap is een sterk merk. Er is vaak veel weerstand tegen de aantasting van het landschap. Dit is vaak niet vanuit een direct belang, maar meer vanuit een ideologisch belang. Dit is nu een gelegitimeerde positie, maar heeft ook zijn schaduwkanten. Het leidt vaak tot vertragingen waardoor de grote infrastructuur-projecten soms wel drie keer zo duur worden als begroot. Weerstand kan leiden tot hoge kosten.

Stelling 3:

Ik vind de maatschappelijke bezorgdheid over de groene ruimte niet effectief.

Discussie:

De maatschappelijke bezorgdheid is nu niet goed georganiseerd. De omgeving wordt vaak te laat in het proces op de hoogte gebracht, als de beslissingen al genomen zijn. Organisaties die de groene ruimte beschermen zijn nogal versnipperd, waardoor ze minder effectief opereren. Het kan effectiever worden als partijen meer aan de voorkant van een proces met elkaar in gesprek gaan.

→ Stemming: Eens: vrijwel gehele groep; Oneens: 1

Zorg

Het landschapsbeleid uit de Nota Ruimte is nooit goed uit de verf gekomen. Na 30-40 jaar pogingen om consistent en effectief landschapsbeleid te formuleren kan geconstateerd worden dat het niet is gelukt. Nu zijn de Nationale Landschappen, Bufferzones en Recreatie om de Stad als beleidscategorieën definitief geschrapt. Institutionele organisaties als Dienst Landelijk Gebied zijn opgeheven en Staatsbosbeheer moet met een aanzienlijk lager budget verder. Provincies worden geacht het nu op te pakken. Landschap is 'uit'. Ruimtelijke kwaliteit is 'in'. De vraag is of corporate partijen zoals Eneco, VGZ, Heijmans, Campina en K3Delta de nieuwe adoptieouders van het landschap kunnen zijn.

Stelling 4:

Ik vind de corporate zorg voor de kwaliteit van de groene ruimte de publieke verantwoordelijkheid moet overnemen.

Discussie:

Het landschap is een publieke verantwoordelijkheid. Maar als de overheid flexibeler wordt en het bedrijfsleven meer ruimte geeft, liggen er wel kansen. Door maatschappelijke betrokkenheid kunnen corporate partijen wellicht meer geld verdienen en heeft het ook voor hen voordeel. De overheid moet wel een duidelijk beleidskader bieden. Daarbinnen ligt een rol voor ondernemers.

→ Stemming: eens: 3; oneens; kleine meerderheid

Tweets

1. Ik vind de maatschappelijke bezorgdheid over de groene ruimte niet effectief
2. Er moet een groene legenda komen